

А.М. Терновський

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ВИНИЩУВАЛЬНИХ БАТАЛЬЙОНІВ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ПЕРІОДУ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941–1945 рр.

У статті аналізується джерельна база з проблематики діяльності винищувальних батальйонів Дніпропетровщини періоду Великої Вітчизняної війни, розглянуто основні групи писемних матеріалів із даної теми.

Ключові слова: винищувальні батальйони, джерельна база, архівні документи, Дніпропетровська область.

В статье анализируется источниковая база по проблематике деятельности истребительных батальонов Днепропетровщины периода Великой Отечественной войны, рассмотрены основные группы письменных материалов по данной теме.

Ключевые слова: истребительные батальоны, источниковая база, архивные документы, Днепропетровская область.

The article analyzes the archival sources concerning the activity of destroyer battalions appeared in Dnipropetrovsk region at the beginning of the Great Patriotic War. The main groups of written materials on the subject are examined.

Keywords: destroyer battalion, information source, archival documents, Dnipropetrovsk region.

Залучення нових архівних документів, розширення актуалізованої джерельної бази з проблеми винищувальних батальйонів дозволяє розкрити маловивчені сторони діяльності винищувальних батальйонів і критично переглянути їх роль і місце у Великій Вітчизняній війні.

Об'єктом роботи виступає джерельна база діяльності винищувальних батальйонів, предметом дослідження є документальні, нарративні матеріали, в яких відображена діяльність батальйонів Дніпропетровщини в роки Великої Вітчизняної війни. Мета дослідження – показати наявну джерельну базу дослідження винищувальних батальйонів Дніпропетровщини.

Джерельна база побудована за критеріями: походження, внутрішній зміст та форма. У дослідженні використані писемні пам'ятки: документальні та наративні джерела, які у свою чергу діляться на групи:

1) документи партійного походження: протоколи засідань бюро ЦК КП(б)У, обкомів, міськкомів та районних комітетів КП(б)У Дніпропетровської області; постанови обласних, міських, районних комітетів комуністичної партії; довідки про діяльність винищувальних батальйонів, які надавалися партійними органами, звіти про партизанський рух, таблиці про організаційно-штатну структуру батальйонів, боєприпасів, бойової зброї;

2) документи органів виконавчої влади (НКВС–НКДБ, виконкомів): доповідні записки про склад винищувальних батальйонів, інформації та звіти про діяльність винищувальних батальйонів військових відділів, доповіді начальників районних відділів НКВС, пояснювальні записки бійців;

3) матеріали окупаційного періоду;

4) мемуари, спомини, свідчення учасників оборони Дніпропетровщини – бійців народного ополчення, винищувальних батальйонів та партизанів;

5) періодика часів Великої Вітчизняної війни;

6) інтернет ресурси.

Складність вивчення діяльності батальйонів полягає в обмеженому доступі до архівів силових структур, які здебільшого зосереджені у фондах архівосховищ Російської Федерації (Центральний архів Міністерства оборони РФ, м. Подольськ) та архівосховищах СБУ, МВС та ін.

Найбільшу інформативну цінність дають матеріали, які раніше не були опублікованими й зберігаються у фондах Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України, м. Київ) у фондї «Центральний Комітет Комуністичної Партії України. Окремий сектор ЦК КП(б)У. Секретна частина», – зведені відомості, доповідні записки про діяльність, стан, оперативно-службову роботу винищувальних батальйонів УРСР, у тому числі й Дніпропетровщини. У довідках про стан діяльності батальйонів НКВС УРСР за 1944 р., які підписані начальником штабу винищувальних батальйонів НКВС УРСР полковником Васильєвим, знаходимо цінну порівняльну інформацію по обласних винищувальних батальйонах: їхню кількість в областях, особовий склад, наявність партійно-комсомольського прошарку в батальйонах. Крім того, в довідках повідомляється результат оперативно-службової діяльності в цілому батальйонів України, а також окремо по областях. При цьому вка-